

Alþingi
Nefndasvið Austurstræti 8-10
150 REYKJAVÍK

Reykjavík, 29.05.2020
Tilvísun: 202005-0024

Efni: Umsögn ASÍ um frumvarp til laga um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar, nr. 54/2006 (skilvirkari framkvæmd), 812 mál.

Alþýðusamband Íslands hefur fengið til umsagnar frumvarp til laga um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar, nr. 54/2006 (skilvirkari framkvæmd), 812 mál.

Alþýðusambandið hefur nú um nokkurra missera skeið lagt áherslu á að lögin um atvinnuleysistryggingar verði endurskoðuð í heild sinni. Sú afstaða byggir annars vegar á þeim breytingum sem orðið hafa og eru að verða á vinnumarkaði og skipulagi vinnunnar og hins vegar á þeirri skoðun að mikilvægt sé að fólk í atvinnuleit hafi tækifæri til og geti nýtt þann tíma til að styrkja stöðu sína á vinnumarkað með því að sækja sér menntun eða auka hæfni sína með öðrum hætti.

Alþýðusambandið hefur jafnframt lagt ríka áherslu á að atvinnuleysisbætur verði þegar í stað hækkaðar og tekjutengda tímabilið lengt.

Það frumvarp sem hér er til umfjöllunar tekur á hvorugum framangreindra þátta. Hvað varðar fyrri þáttinn þá er á vettvangi „Samhæfingarhóps um atvinnu- og menntunarúrræði“ unnið að tillögum sem hafa að markmiði að styðja atvinnuleitendur með vinnumarkaðsaðgerðum og menntunarúrræðum sem hvetja til virkni og hæfnisuppbýggingar til framtíðar. Vænta má tillagna frá þeim hópi í þessum efnum a.m.k. um tímabundnar breytingar. Þá er í greinargerð með frumvarpinu boðuð heildarendurskoðun á lögnum sem ASÍ leggur áherslu á að hefjist sem allra fyrst. Hvað varðar fjárhæð atvinnuleysisbóta er mikilvægt að strax verði tekin ákvörðun um hækkun grunnbóta atvinnuleysistrygginga, hækkun tekjutengdra bóta og lengingu tímabils tekjutengdra atvinnuleysisbóta.

Alþýðusambandið gerir tillögu um hækkun atvinnuleysisbóta og lengingu á tekjutengda tímabilinu hér á eftir, auk þess að fjalla um efni frumvarpsins sem hér er til umfjöllunar að öðru leyti.

Megin efni frumvarpsins

Helstu breytingarnar sem frumvarpið felur í sér eru eftirfarandi:

Í fyrsta lagi er með frumvarpinu lagt til að afnumin verði sú skylda launamanns að skila inn vottorði atvinnurekanda. Þess í stað er lagt til að launamanni upplýsi sjálfur um þau atriði sem vottorð atvinnurekanda tiltekur.

Í öðru lagi að lagt til að skýrt verði kveðið á um í lögum um atvinnuleysistryggingar að Vinnumálastofnun sé heimilt að greiða launamanni gjaldþrota félags atvinnuleysisbætur skv. 32. og 33. gr. laganna þann tíma sem hann er án atvinnu frá uppkvaðningu úrskurðar um að bú félagsins skuli tekið til gjaldþrotaskipta á meðan hann bíður eftir endanlegu uppgjöri á launakröfum sínum samkvæmt lögum um Ábyrgðasjóð launa. Sambærilegar breytingar eru gerðar á Ábyrgðasjóðslögunum.

Í þriðja lagi er kveðið á að þeir einstaklingar sem taka atvinnuleysisbætur skuli hafa skráð lögheimili hér á landi.

Í fjórða lagi eru með frumvarpinu lagðar til breytingar á viðurlagakafla laga um atvinnuleysistryggingar.

Umsögn og tillögur Alþýðusambands Íslands

ASÍ styður þrjú fyrstu efnisatriðin sem tilgreind eru hér að framan en gerir athugasemdir og tillögur um breytingar á því fjórða.

Afnumin skylda launamanns til að skila inn vottorði vinnuveitanda

Alþýðusambandsins hefur lengi gagnrýnt það fyrirkomulag að launafólki sem sækir um greiðslu atvinnuleysisbóta sé skylt að skila inn vottorði vinnuveitanda. Hvoru tveggja er að bið eftir slíkum vottorðum hefur tafið afgreiðslu af hálfu Vinnumálastofnunar og þannig valdið umsækjendum óþægindum og fjárhagslegu tjóni. Í sumum tilfellum hafa atvinnurekendur hreinlega hafnað því að gefa út slík vottorð eða veitt með þeim rangar upplýsingar sem skapað hafa mikla óvissu, valdið seinkunum á greiðslum og jafnvel orðið til þess að launafólk hefur tapað rétti sínum til atvinnuleysisbóta. Þar við bætast þau rök sem færð eru fyrir þessari breytingu í greinargerð með frumvarpinu sem lúta að skilvirkni í framkvæmd.

Greiðsla úr atvinnuleysistryggingasjóði miðað við úrskurðardag við gjaldþrot.

Þetta ákvæði er komið inn í frumvarpið að ósk Alþýðusambandsins. Það felur einfaldlega í sér að þegar launamaður skráir sig umsækjanda um atvinnuleysisbætur, frá og með þeim degi sem fyrirtækið sem hann starfaði hjá var úrskurðað gjaldþrota, á hann rétt á greiðslu úr atvinnuleysistryggingasjóði. Samkvæmt núgildandi lögum og framkvæmd skapast þessi réttur ekki fyrr en frá og með næstu mánaðarmótum, ef uppsagnarfresturinn miðar við mánaðarmót. Sem dæmi má nefna að ef fyrirtæki er úrskurðað gjaldþrota þriðja dag mánaðar og starfsmaður á uppsagnarfrest m.v. mánaðarmót fær hann ekki greitt úr atvinnuleysistryggingasjóði fyrr en frá og með fyrsta næsta mánaðar. Þannig getur starfsmaður í reynd verið tekjulaus í tvo mánuði og jafnvel lengur hafi fyrirtæki ekki greitt honum laun vegna síðasta heila mánaðarins í starfi. Breytingin hefur ekki í för með sér kostnaðarauka fyrir Atvinnuleysistryggingasjóð þar sem sjóðurinn fær greiðsluna í uppsagnarfesti starfsmanna endurgreidda frá Ábyrgðasjóði launa.

Skilyrði um skráningu lögheimilis hér á landi.

Alþýðusambandið fellst á það sjónarmið sem fram kemur í frumvarpinu að eðlilegt sé að gera kröfu um að umsækjandi um atvinnuleysisbætur, hvort sem um er að ræða launamann eða sjálfstætt starfandi, sé með skráð lögheimili hér á landi. Fyrir liggur að það hefur oft reynist Vinnumálastofnun erfitt að afla gagna og staðreyna hvar aðili er í raun búsettur og staddur þegar hann sækir um atvinnuleysisbætur hér á landi. Þá ætti þetta ákvæði að fyrirbyggja að einstaklingur sé að sækja um greiðslur úr tryggingakerfi tveggja landa samtímis, þ.e. hér á landi og þar sem hann er skráður með lögheimili.

Breytingar á viðurlagakafla laga um atvinnuleysistryggingar.

Lagðar eru til breytingar til að bregðast við dómi sem fallið hefur í héraðsdómi um túlkun á 60. gr. laganna þar sem kveðið er á um viðurlög við því þegar atvinnuleysisbóta er aflað með sviksamlegum hætti. Samkvæmt dóminum er Vinnumálastofnun ekki heimilt að beita viðurlögum á grundvelli 60. gr. nema hún geti sannað að einstaklingur hafi haft ásetning til að afla sér atvinnuleysisbóta með sviksamlegum hætti. Bent er á að sönnun um ásetning geti verið mjög flókin eða jafnvel ómöguleg í slíkum tilfellum. Því er lagt til að tekin verði upp hlutlæg regla í staðinn þar sem skýrt verði kveðið á um hvaða viðurlög eigi við þegar tryggður aðili, sem hefur verið skráður án atvinnu hjá Vinnumálastofnun í fjórar vikur eða lengur, verður uppvís að því að starfa á innlendum vinnumarkaði á sama tíma og hann fær greiddar atvinnuleysisbætur eða sætir biðtíma eða viðurlögum án þess að hafa tilkynnt Vinnumálastofnun um tilfallandi vinnu skv. 35. gr. a laganna eða að atvinnuleit sé hætt skv. 10. gr. laganna. Í ákvæðinu er tekið fram að hinn tryggði skuli, vegna slíkra brota, ekki eiga rétt á greiðslu atvinnuleysisbóta fyrr en hann hefur starfað í a.m.k. sex mánuði á innlendum vinnumarkaði áður en hann sækir aftur um atvinnuleysisbætur.

Framangreint ákvæði var til umfjöllunar í samráði sem félagsmálaráðuneytið efndi til með aðilum vinnumarkaðarins og Vinnumálastofnun í byrjun árs 2020. Á þeim tímapunkti var fallist á að fara þá leið sem er að finna í frumvarpinu. Af hálfu fulltrúa Alþýðusambandsins byggði það á tvennu. Annars vegar að koma beri í veg fyrir að einstaklingar fái greiddar atvinnuleysisbætur með sviksamlegum hætti, þ.e. samhliða vinnu án þess að gera grein fyrir því. Hins vegar að tryggt væri að þeir einstaklingar sem hafa sótt um og fá greiddar atvinnuleysisbætur hafi fengið ítrekað upplýsingar um þær reglur sem gilda um þetta efni og hvaða viðurlög eru við því, þannig að hafið sé yfir allan skynsamlegan vafa. Af hálfu Vinnumálastofnunar var fullyrt að þetta væri ekki vandamál.

Ljóst er að staðan í dag er allt önnur en var í byrjun árs, þegar atvinnuleysis hefur margfaldast og ljóst er að Vinnumálastofnun og starfsmenn þess eru að glíma við áður óþekkt atvinnuleysis með tilheyrandi álag. Við þessar aðstæður er alls ekki hægt að fullyrða að stofnunin geti með góðu móti uppfyllt þau skilyrði um upplýsingagjöf sem að framan greinir.

Í ljósi framanritaðs er það tillaga Alþýðusambandsins að ný 59. g. a. hljóði svo:

Látið hjá líða að tilkynna um vinnu samliða atvinnuleysisbótum.

Sá sem hefur verið skráður án atvinnu hjá Vinnumálastofnun í átta ~~fjórar~~ vikur eða lengur og verður uppvís að því að starfa á innlendum vinnumarkaði á sama tíma og hann fær greiddar atvinnuleysisbætur eða sætir biðtíma eða viðurlögum samkvæmt lögum þessum án þess að hafa tilkynnt Vinnumálastofnun um tilfallandi vinnu skv. 35. gr. a eða að atvinnuleit sé hætt skv. 10. gr. skal sæta biðtíma sbr. 56. gr. Ef um ítrekað brot er að ræða skapast ekki réttur á greiðslu atvinnuleysisbóta fyrr en hann hefur starfað a.m.k. sex mánuði á innlendum vinnumarkaði áður en hann sækir aftur um atvinnuleysisbætur. Skal honum jafnframt verða gert að endurgreiða ofgreiddar atvinnuleysisbætur skv. 39. gr.

Með þessari breytingu ætti að vera tryggt að einstaklingur hafi fengið fullnægjandi upplýsingar um þær reglur sem eru í gild og hvaða viðurlög eru við brotum á þeim. Jafnframt eru viðurlög við fyrsta brot milduð frá því sem lagt er til í frumvarpinu.

Hækkun á greiðslum úr atvinnuleysistryggingasjóði og framlenging á tekjutengda tímabilinu Alþýðusamband Íslands og aðildarsamtök þess hafa ítrekað á síðustu vikum og mánuðum gert kröfu um að upphæð atvinnuleysisbóta, jafnt grunnbóta og tekjutengdra bóta, verði hækkuð og sá tími sem einstaklingar njóta tekjutengdra bóta lengdur.

Nú eru grunnbætur úr atvinnuleysistryggingasjóði m.v. fullt starf kr. 289.510 á mánuði (auk þess sem greidd er lág fjárhæð með hverju barni á framfæri yngra en 18 ára). Þá eru tekjutengdar bætur að hámarki kr. 456.404 á mánuði, en þó aldrei hærri en 70% af meðaltali heildarlauna á viðmiðunartímabilinu. Tekjutengdar atvinnuleysisbætur eru lengst greiddar í þrjá mánuði, en þó ekki fyrstu tvær vikur í atvinnuleysi.

Alþýðusambandið telur að fjárhæðir bótanna séu allt of lágar og tekjutengja tímalengd of stutt. Við þær aðstæður sem nú eru uppi á vinnumarkaði og fyrirsjáanlegar eru á næstu misserum er brýnna sem aldrei fyrr að gera breytingar hér á til að forða því fólki sem misst hefur og er að missa vinnuna frá enn verri áföllum en felast í atvinnumissi og því tekjutapi sem honum fylgir. Í þessu sambandi má einnig benda á að upphæð atvinnuleysisbóta var lengi miðuð við 7. taxa Dagsbrúnar eftir 1 ár. Sambærileg viðmiðun í launataxta verkafólks mundi gefa mun hærri upphæð en nú er. Þá má benda á að grunnbæturnar eru nú ríflega 86% af lágmarkstekjutryggingu skv. kjarasamningi Starfsgreinasambandsins en voru árið 2010 ríflega 95%. Á sama hátt er hámark tekjutengdra atvinnuleysisbóta nú í lágmarki miðað við grunnbæturnar frá því tekjutengingin var tekin upp.

Í ljósi framanritaðs leggur Alþýðusambandi til breytingar m.v. núgildandi lög og upphæðir atvinnuleysisbóta. Um er að ræða hóflegar breytingar sem eru einfaldar og hægt er að hrinda strax í framkvæmd en með því fororði þó að heildarendurskoðun laganna fari fram og þá verði

fjárhæðir atvinnuleysisbóta og annar stuðningur úr atvinnuleysistryggingasjóði tekinn til gagn Gerrar skoðunar með það að markmiði að forða fólki frá tekjufalli.

Tillaga Alþýðusambandsins á þessu stigi er eftirfarandi:

Grunnatvinnuleysisbætur verði sem svarar 95% af tekjutryggingu m.v. fullt starf. Sú fjárhæð er í dag kr. 318.250 (þ.e. um 9,9% frá núverandi fjárhæð). Þá verði greiðsla með hverju barni á framfæri yngra en 18 ára hlutfallslega sú sama og í dag.

Tekjutengdar atvinnuleysisbætur nemi sem næst 70% af meðaltali heildarlauna á vinnumarkaði. Sú fjárhæð er í dag kr. 529.381.

Þá verði dregið úr tekjutengingu þannig að tekjur upp að dagvinnutekjutryggingu skerði ekki tekjutengdra bætur. Sú fjárhæð er í dag kr. 335.000.

Tímabil tekjutengdra atvinnuleysisbóta verði lengt tímabundið úr þremur mánuðum að hámarki í sex mánuði.

Alþýðusamband Íslands leggur til að það frumvarp sem hér er til umfjöllunar verði samþykkt enda verði fallist á þær breytingar sem lagðar eru til hér að framan.

Virðingarfyllst,

Halldór Grönvold, aðstoðarframkvæmdastjóri ASÍ

Hjálagt fylgja útreikningar til skýringar á þeim tillögum sem lagðar eru til um hækkun fjárhæða atvinnuleysisbóta.

Um breytingar á atvinnuleysistryggingum

Núverandi staða:

Grunnbætur atvinnuleysistrygginga: kr. 289.510

Tekjutengdar bætur – 70% af meðaltali heildarlauna tveimur mánuðum fyrir atvinnumissi – að hámarki : kr. 456.404

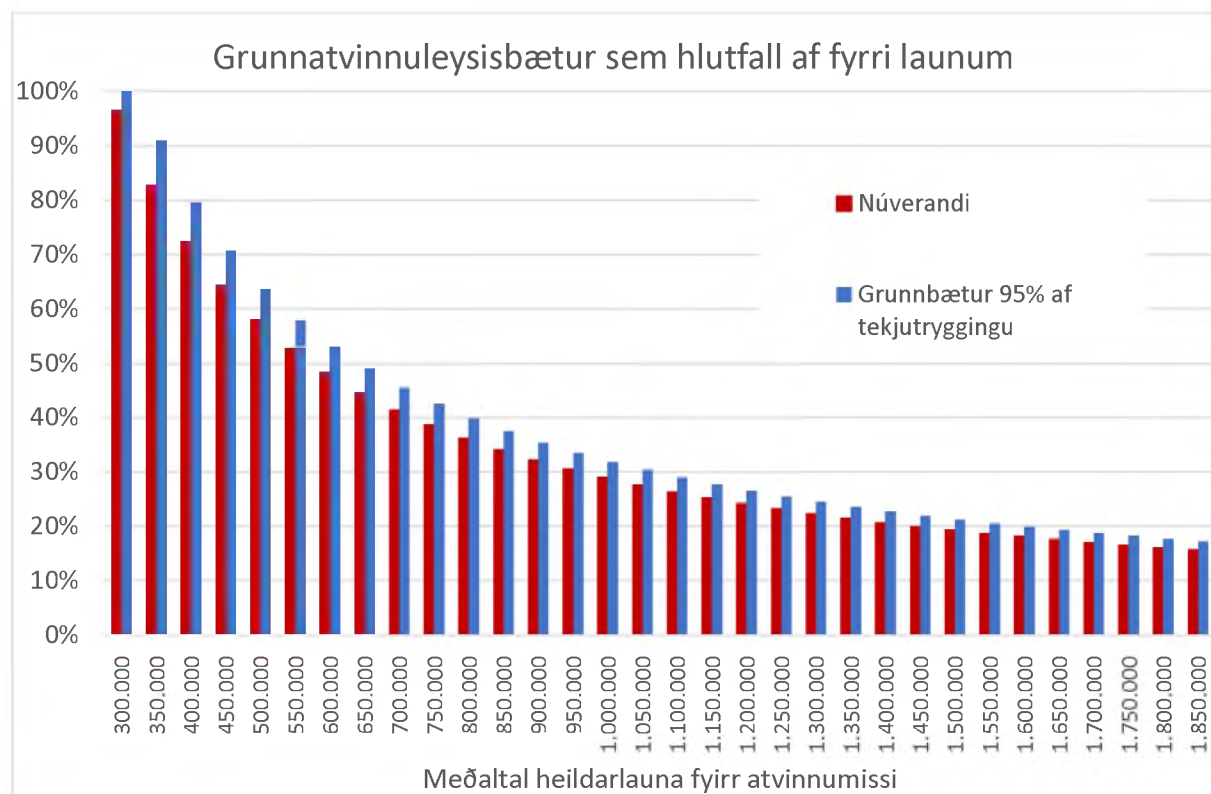
Stuðningur vegna barna: 4% af grunnbótum = kr. 11.580

Dagvinnutekjutrygging skv. kjarasamningum: kr. 335.000

Tillaga um hækkun grunnatvinnuleysisbóta:

Hækkun grunnbóta í 95% af dagvinnutekjutryggingu:

- Hækkun bótafjárhæðar grunnbóta úr kr. 289. 510 í kr. 318.250 þ.e. um 9,9% frá núverandi fjárhæð.

Mynd 1: Grunnbætur Atvinnuleysistrygginga sem hlutfall af fyrri launum - Áhrif hækkunar grunnbóta í 95% af dagvinnutekjutryggingu

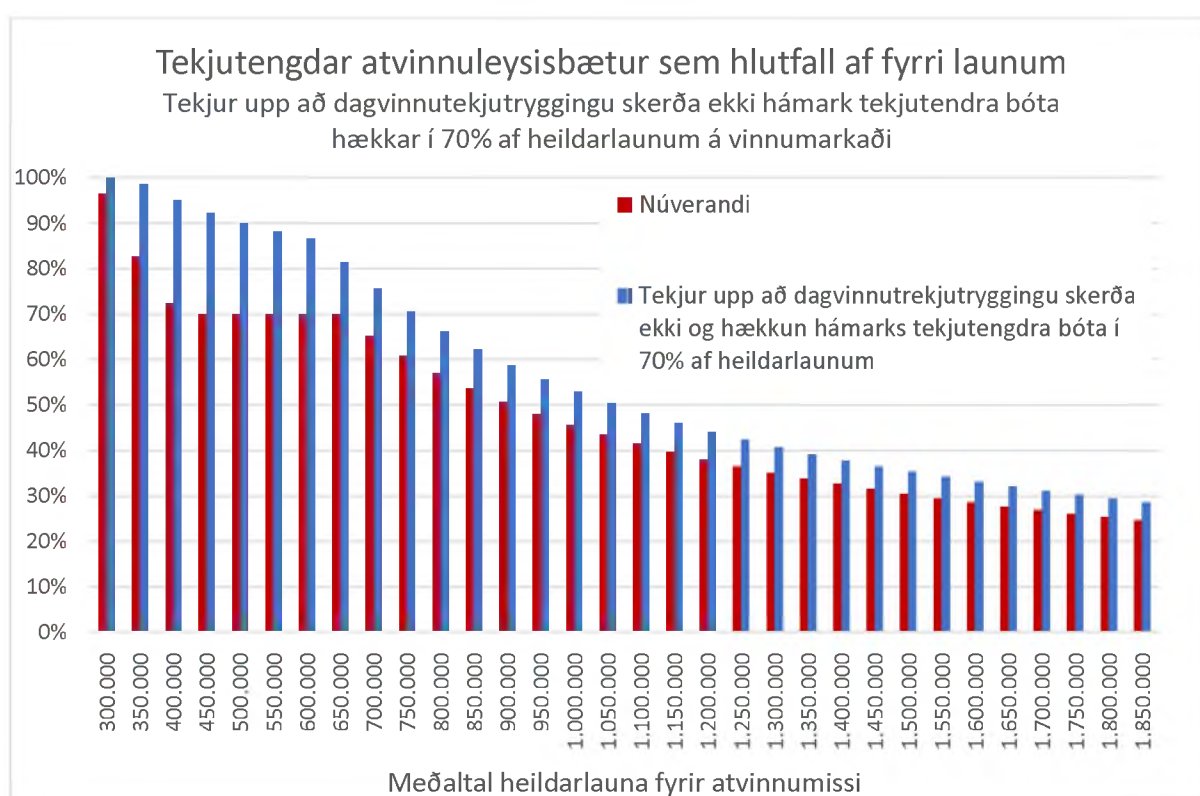
Tillaga um hækkun tekjutengdra atvinnuleysisbóta og að dregið verði úr skerðingum lág- og millitekjufólks:

a/ **Hækkun hámarks tekjutengdra atvinnuleysisbóta** þannig að þær nemi sem næst 70% af meðaltali heildarlauna á vinnumarkaði.

- Meðaltal heildarlauna á vinnumarkaði árið 2018 nam kr. 721.000. Uppreiknað m.v. breytingu á meðaltali launavísitölu milli 2018 og 2019 nemur fjárhæðin kr. 756.259 kr. 70% af því gera kr. 529.381 sem verði nýtt hámark tekjutengdra atvinnuleysisbóta.

b/ **Tekjur upp að dagvinnutekjutryggingu skerða ekki** tekjutengdar atvinnuleysisbætur.

- Fyrri tekjur upp að dagvinnutekjutryggingu, nú kr. 335.000 skerða ekki tekjutengdar atvinnuleysisbætur – tekjur umfram það skerða skv. nógildandi reglum.

Mynd 2: Tekjutengdar atvinnuleysisbætur sem hlutfall af fyrri launum – Samanlögð áhrif hækkunar tekjutengdra bóta (a) og minni tekjuskerðingar (b)

Velferðarnefnd
Nefndarsvið skrifstofu Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 25. maí 2020

Efni: Umsögn BHM um frumvarp til laga um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar nr. 54/2006 (skilvirkari framkvæmd). Þingskjal 1426 – 812. mál.

BHM hefur fengið til umsagnar drög að frumvarpi til breytinga á lögum 54/2006 um atvinnuleysistryggingar sem felur einnig í sér breytingu á lögum 88/2003 um Ábyrgðasjóð launa. Er frumvarpinu ætlað að gera framkvæmd Vinnumálastofnunar skilvirkari með breytingum sem þykja brýnar og nauðsynlegar svo lögín verði skýrari og framkvæmd þeirra skilvirkari. Meðal annars er brugðist við dómi héraðsdóms þar sem reyndi á túlkun 60. gr. laganna auk þess að bregðast við úrskurðum úrskurðarnefndar velferðarmála sem og ábendingum umboðsmanns Alþingis.

Frumvarpið var unnið í samráði við ýmsa aðila og þ.á.m. Bandalag háskólamanna BHM. Er BHM hlynnt þeim breytingum sem hér stendur til að gera en bendir jafnframt á að einungis er verið að sníða nauðsynlegustu vankanta laganna. Mikilvægt er að hefja vinnu við heildarendurskoðun þeirra sem fyrst.

*Virðingarfyllt
f.h. BHM,*

Andri Valur Ívarsson
lögmaður BHM

Bandalag íslenskra listamanna

Federation of Icelandic artists

Reykjavík 19. Júní 2020

**Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar nr. 54/2006
(skilvirkari framkvæmd)**

Bandalag íslenskra listamanna hefur til umfjöllunar lög um breytingu á atvinnuleysistryggingum og fagnar þeirri breytingartillögu sem snýr að skyldu launamanna um skil á vottorðum fyrrum vinnuveitanda í umsóknum sínum.

Starfsumhverfi listamanna er að stærstum hluta einyrkjaumhverfi, með gríðarlega fjölbreyttum og oft flóknu ráðningarformum. Krafan, sem gilt hefur um skil á vottorðum fyrri vinnuveitanda, hefur hægt mjög á afgreiðslu umsókna listamanna. Í því ástandi sem nú er uppi hjá stofnuninni hefur þetta vandamál orðið ennþá umfangsmeira, þar sem öll frávik frá hefðbundum ráðningarformum eru sjálfkrafa færð aftar í afgreiðsluferlið og því hefur myndast löng röð í kerfum VMST af óafgreiddum málum þessa hóps.

Þessi lög munu ekki ná að leysa þann bráðvanda sem nú er uppi, en auðvelda VMST í framtíðinni að afgreiða umsóknir og leysa hraðar úr vanda fólks og vonandi standast betur áhlaup á borð við það sem varð í vor.

Virðingarfyllt

Erling Jóhannesson

Forseti Bandalags íslenskra listamanna.

Nefndasvið Alþingis
Velferðarnefnd
Austurstræti 8 - 10
150 Reykjavík

Reykjavík, 26. maí 2020

**Efni: Umsögn BSRB um frumvarp til laga um breytingu á lögum um atvinnuleysis-
tryggingar, nr. 54/2006 (skilvirkari framkvæmd), 812. mál.**

BSRB hefur fengið til umsagnar frumvarp um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar.

Eins fram kemur í frumvarpinu var haft samráð við bandalagið við samningu þess í félagsmálaráðuneytinu og tók það nokkrum breytingum eftir athugasemdir heildarsamtaka launafólks. BSRB vill þó koma á framfæri athugasemdum sínum í ljósi þess hversu mikið aðstæður hér á landi hafa breyst eftir að samráðið var viðhaft, en það var áður en efnahagslegra áhrifa heimsfaraldurs kórónuveiru fór að gæta hér á landi.

BSRB gerir ekki efnislegar athugasemdir við frumvarpið en vill fjalla stuttlega um 8. gr., sem fjallar um viðurlög þess að láta hjá líða að tilkynna um vinnu samhliða því að þiggja atvinnuleysisbætur.

Sá sem hefur verið skráður án atvinnu hjá Vinnumálastofnun og verður uppvís að því að starfa á innlendum vinnumarkaði á sama tíma og hann fær greiðslur frá stofnuninni, án þess að hafa tilkynnt um tilfallandi vinnu eða að atvinnuleit sé hætt, mun þurfa að starfa í a.m.k. sex mánuði á innlendum vinnumarkaði til þess að eiga aftur rétt til atvinnuleysisbóta. Þá skal hann jafnframt endurgreiða ofgreiddar atvinnuleysisbætur að viðbættu 15% álagi, sbr. 2. mgr. 39. gr. laganna.

Um er að ræða strangt viðurlagaákvæði sem ætlað er að taka við af 2. málsl. 1. mgr. 60. gr. laganna, sem hefur ekki talið virka sem skyldi. Í ljósi reynslu af ákvæðinu er nú talið nauðsynlegt að taka það til endurskoðunar og setja nýja lagagrein, 59. gr. a, sem felur í sér hreina hlutlæga ábyrgð atvinnuleitanda sem ekki tilkynnir um tilfallandi vinnu.

BSRB er í sjálfu sér ekki mótfallið því að ákvæðið feli í sér hlutlæga ábyrgð en bandalagið gerði athugasemdir við ákvæðið þegar það var til samráðs í ráðuneytinu og var því þá breytt talsvert. Að mati bandalagsins er lykilatriði að þeir einstaklingar sem þiggja atvinnuleysisbætur þekki þær reglur sem í gildi eru hverju sinni, hverjar þeirra skyldur eru gagnvart Vinnumálastofnun og Atvinnuleysistryggingasjóði og hverjar afleiðingarnar eru ef þær reglur eru brotnar.

Á fyrstu vikum skráningar hjá stofnuninni eru haldin námskeið og fræðslufundir þar sem atvinnuleitendum eru kynntar þessar reglur og því fagnar bandalagið því að ákvæðið sé ekki virkt á fyrstu fjórum vikum skráningar hjá stofnuninni. Það er jafnframt skýrt í greinargerð með ákvæðinu að það taki einungis til þeirra sem hafa verið upplýstir með fullnægjandi hætti um þau viðurlög sem ákvæðið felur í sér. Með vísan til þess hvernig orðalag ákvæðisins breyttist í meðferð ráðuneytisins gerir bandalagið ekki athugasemdir við það nú.

Að lokum leyfir BSRB sér að benda á að lög um atvinnuleysisstryggingar eru frá árinu 2006 og á þeim 14 árum sem liðið hafa frá setningu þeirra hefur íslenskt samfélag og íslenskur vinnumarkaður tekið miklum breytingum. Í millitiðinni hefur landið farið í gegnum efnahagskreppu í kjölfar bankahruns sem fylgdi mikið atvinnuleysi og nú er glímt við áður óþekkta kórónuveiru, en ekki er fyrir séð hversu mikil áhrif hún mun hafa á efnahag landsins. Það er þó talið líklegt að atvinnuleysi verði töluvert næstu misserin vegna þeirra áhrifa.

Sem viðbragð við þeirri stöðu hefur BSRB hvatt stjórnvöld til þess að hækka atvinnuleysisbætur og lengja tímabil tekjutengdra atvinnuleysisbóta í sex mánuði. Slíkar aðgerðir eru til þess fallnar að stuðla að efnahagslegum og félagslegum stöðugleika. Þá treystir bandalagið því að heildar endurskoðun laga um atvinnuleysisstryggingar sé á næsta leiti, eins og lofað hefur verið.

Fyrir hönd BSRB

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Hrannar M. Gunnarsson'.

Hrannar Már Gunnarsson
lögfræðingur

Alþingi
b.t. velferðarnefndar

Reykjavík, 29. maí 2020
Tilvísun: 2020051716/VS

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar, nr. 54/2006 (skilvirkari framkvæmd).

1.

Persónuvernd vísar til beiðni velferðarnefndar Alþingis frá 22. maí 2020 um umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 54/2006, um atvinnuleysistryggingar (þskj. 1426, 812. mál á 150. löggjafarþingi).

Með frumvarpinu er meðal annars lagt til að lögreglu verði gert skylt að láta Vinnumálastofnun í té upplýsingar sem nauðsynlegar séu við framkvæmd laganna.

2.

Persónuvernd gerir eftirfarandi athugasemdir:

Með 1. gr. frumvarpsins er lagt til að við 4. mgr. 9. gr. laga nr. 54/2006 bætist að lögregla skuli láta Vinnumálastofnun í té upplýsingar sem nauðsynlegar séu við framkvæmd laganna.

Í athugasemdum um 1. gr. frumvarpsins segir að lagt sé til að, til viðbótar við þá aðila sem þegar séu tilgreindir í 4. mgr. 9. gr. laga nr. 54/2006, verði lögreglu jafnframt gert skylt að láta Vinnumálastofnun í té þær upplýsingar *sem stofnunin telur nauðsynlegar* við framkvæmd laganna. Þetta sé lagt til þar sem *ætla megi* að upplýsingar sem lögregla geti búið yfir geti verið nauðsynlegar svo Vinnumálastofnun sé unnt að hafa virkt eftirlit með greiðslum atvinnuleysisbóta. Því þyki mikilvægt að kveða á um í lögunum að lögregla skuli láta Vinnumálastofnun í té nauðsynlegar upplýsingar svo stofnunin geti sinnt hlutverki sínu samkvæmt lögunum.

Að mati Persónuverndar skortir hér á að tilgreint sé í frumvarpinu hvaða tegundir upplýsinga um ræði. Vinnsla persónuupplýsinga af hálfu Vinnumálastofnunar þarf alltaf að byggjast á heimild í 9. gr. laga nr. 90/2018, um persónuvernd og vinnslu persónuupplýsinga. Koma þá helst til skoðunar 3. og 5. töluliðir 9. gr., sem kveða á um að vinnsla geti verið heimil ef hún er *nauðsynleg til að fullnægja lagaskyldu* sem hvílir á ábyrgðaraðila eða ef hún er *nauðsynleg vegna verks sem unnið er í þágu almannabagsmuna* eða við *beitingu opinbers valds* sem ábyrgðaraðili fer með.

Ef ætlunin er að lögregla miðli upplýsingum um refsiverða háttsemi þarf vinnsla Vinnumálastofnunar jafnframt að byggjast á heimild í 1. mgr. 12. gr. laga nr. 90/2018, sem kveður á um að stjórnvöld megi ekki vinna með upplýsingar um refsiverða háttsemi nema það sé *naudsynlegt í þágu lögbundinna verkefna þeirra*.

Að mati Persónuverndar er ekki ljóst hvernig vinnsla persónuupplýsinga frá lögreglu telst nauðsynleg í þágu lögbundinna verkefna Vinnumálastofnunar enda er það ekki tilgreint í frumvarpinu. Án nánari skýringa verður til dæmis ekki séð hvernig upplýsingar frá lögreglu eru nauðsynlegar til að meta skilyrði fyrir atvinnuleysistryggingum launamanna eða sjálfstætt starfandi einstaklinga samkvæmt lögunum. Ákvæði laganna benda frekar til þess að unnt sé að afla fullnægjandi upplýsinga frá þegar tilgreindum aðilum, svo sem Fangelismálastofnun.

Að framangreindu virtu leggur Persónuvernd til að sérstaklega verði tilgreint í lögunum ef ætlunin er að lögregla veiti Vinnumálastofnun upplýsingar um refsiverða háttsemi og/eða hvaða aðrar upplýsingar frá lögreglu það eru sem nauðsynlegar eru við framkvæmd laganna. Þá telur Persónuvernd að rétt hefði verið að skýra frá því í frumvarpinu hvernig vinnsla tilgreindra upplýsinga telst nauðsynleg við framkvæmd laganna þar sem það liggur ekki í augum uppi.

Með hliðsjón af orðalagi í athugasemdum um 1. gr. frumvarpsins um að lögreglu verði gert skylt að láta Vinnumálastofnun í té þær upplýsingar *sem stofnunin telji nauðsynlegar* við framkvæmd laganna áréttar Persónuvernd að það samræmist ekki framangreindum kröfum um heimildir fyrir vinnslu persónuupplýsinga eða grunnkröfum 8. gr. laga nr. 90/2018 að Vinnumálastofnun verði veitt frjálst mat þar að lútandi. Æskilegra er að skýrt sé hvaða tegundir upplýsinga um ræði og í hvaða tilgangi þeirra skuli aflað, eins og þegar hefur verið rakið.

Ekki eru að öðru leyti gerðar athugasemdir við efni frumvarpsins. Verði frekari umsagnar óskað um einstök atriði verður hún fúslega veitt.

F.h. Persónuverndar,

Helga Sigríður Þórhallsdóttir

Valborg Steingrimsdóttir

Velferðarnefnd
Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 8. júní 2020

Umsögn og samantekt Vinnumálastofnunar um frumvarp til laga um breytingu á lögum um atvinnuleysistryggingar, nr. 54/2006 (skilvirkari framkvæmd).

Þingskjal 1426 — 812. mál.

Á fundi Velferðarnefndar dags. 8. júní 2020 var óskað eftir stuttu minnisblaði frá Vinnumálastofnun um þær breytingar sem felast í 1. og 8. gr. frumvarps því er nú er til afgreiðslu hjá nefndinni.

Um 1. gr. frumvarpsins upplýsingaöflun frá lögreglu

Í 9. gr. núgildandi laga um atvinnuleysistryggingar er Vinnumálastofnun veitt heimild til að óska eftir upplýsingum frá Skattyfirvöldum, Tryggingastofnun, Sjúkratryggingum Íslands, Innheimtustofnun sveitarfélaga, atvinnurekendum, lífeyrissjóðum, stéttarfélögum, töllyfirvöldum, Fangelsismálastofnun, eftirlitsfulltrúum samtaka aðila vinnumarkaðarins, Vegagerðinni, Lánasjóði íslenskra námsmanna og skólum. Með frumvarpi því sem nú liggur fyrir er lagt til að lögreglu verði einnig bætt við upptalningu ákvæðisins. Nefndin hefur óskað eftir því að Vinnumálastofnun tilgreini hvaða tegundir upplýsinga er gert ráð fyrir að lögreglan láti stofnuninni í té og teljast nauðsynlegar í þágu lögbundinna verkefna stofnunarinnar.

Um er að ræða upplýsingar sem nýtast í eftirliti með greiðslum atvinnuleysisbóta. Er helst átt við upplýsingar sem lögregla verður áskynja um í eftirlitsferðum með öðrum eftirlitsaðilum á vinnumarkaði svo sem Skattinum og Vinnueftirlitinu. Þá kann lögregla að hafa upplýsingar um brottfarir atvinnuleitenda sem grunaðir eru um að vera staddir erlendis og jafnvel fluttir af landi brott. Samkvæmt c-lið 13. gr. laga um atvinnuleysistryggingar er það skilyrði fyrir greiðslum atvinnuleysistrygginga að viðkomandi atvinnuleitandi sé staddur á Íslandi.

Vinnumálastofnun á gott samstarf við lögreglu auk fleiri embætti í tengslum við framkvæmd þeirra laga sem stofnuninni er falið að sinna. Vinnumálastofnun hefur þegar heimild til að nálgast upplýsingar hjá lögreglunni í tengslum við framkvæmd laga um atvinnuréttindi útlendinga sbr. 25. gr. laganna. Þá er heimild til að óska eftir upplýsingum frá lögreglu á grundvelli laga um starfsmannaleigur, laga um útsenda starfsmenn og skyldur erlendra þjónustuveitenda og laga um vinnustaðaskírteini og eftirlit á vinnustöðum. Ofangreind lög heimila Vinnumálastofnun að nýta aðstoð og óska eftir upplýsingum frá lögreglu en með nýju ákvæði í frumvarpinu er tekið fyrir allan vafa um að þær upplýsingar sé unnt að nýta við framkvæmd laga um atvinnuleysistryggingar. Breytingin felur einnig í sér aukið gegnsæi í lagatexta þannig að atvinnuleitendur geti með skýrum hætti gert sér grein fyrir því að Vinnumálastofnun sé heimilt að nýta upplýsingar frá lögreglu við framkvæmd á eftirliti með bótagreiðslum án þess að leitað sé að slíkum heimildum utan laga um atvinnuleysistryggingar.

Um 8. gr. frumvarpsins

(viðurlög vegna ótilkynntrar vinnu og svartri vinnu)

Nefndin hefur óskað eftir mati Vinnumálastofnunar og upplýsingum um það hvernig stofnunin hagar upplýsingagjöf sinni til atvinnuleitenda og þá hvernig þeir eru upplýstir um viðurlög við brotum. Hefur umsögn ASÍ um frumvarpið vakið upp spurningar um það hvort stofnunin geti sinnt þeirri skyldu í ljósi álags sem er á stofnuninni vegna heimsfaraldurs Covid19.

Í greinargerð með frumvarpi er sögu ákvæðisins gerð ágæt skil en Vinnumálastofnun telur ástæðu til að áréttu að ákvæði þetta er bundið við tilfelli þegar einstaklingur tilkynnir ekki um vinnu á meðan hann þiggur greiðslur atvinnuleysisbóta. Tillaga sú er nú liggur fyrir í frumvarpinu gengur út á það að Vinnumálastofnun geti ekki beitt viðurlögum þegar einstaklingur er uppvís að broti, fyrr en viðkomandi er búinn að vera skráður atvinnulaus hjá stofnuninni í a.m.k. fjórar vikur. Tillagan virðist taka mið af ákvæðum 57. og 58. gr. núgildandi laga þar sem atvinnuleitendum er veitt svigrúm til að stýra eigin atvinnuleit á fyrstu vikum sem þeir eru skráðir atvinnulausir. Þau ákvæði veita umsækjendum tiltekinn frest til að haga atvinnuleit sinni eftir eigin höfði áður en atvinnuleitendum er gert skylt að mæta í atvinnuviðtöl eða vinnumarkaðsúrræði. Að mati stofnunarinnar eiga sömu sjónarmið ekki við um hugsanleg brot á lögnum eða grunnskyldum atvinnuleitenda. Er grundvallarmunur á því að veita nýjum umsækjendum frest til að leita sér að vinnu í sinni sérgrein eða á áhugasviði sínu og að heimila eða a.m.k. horfa vísitandi framhjá bótasvikum á fyrstu fjórum vikum sem einstaklingur er skráður atvinnulaus.

Kynning Vinnumálastofnunar á réttindum og skyldum atvinnuleitenda fer víða fram og telur stofnunin að sú upplýsingagjöf sem atvinnuleitendur fá þegar þeir sækja um atvinnuleysisbætur sé fullnægjandi. Þegar einstaklingur sækir um greiðslur atvinnuleysisbóta þarf hann að staðfesta að hann hafi lesið og skilið þau skilyrði sem umsækjandi þarf að uppfylla. Þar á meðal skyldu hans til að tilkynna til stofnunarinnar þegar hann hefur störf. Á vefsíðu stofnunarinnar er atvinnuleitanda bent á að hann þurfi að upplýsa Vinnumálastofnun tafarlaust um störf og tilfallandi vinnu og að það kunni að leiða til biðtíma eða annarra viðurlaga samkvæmt lögum ef ekki er orðið við því. Þegar umsókn berst Vinnumálastofnun er einnig sendur tölvupóstur á alla umsækjendur þar sem umrædd skylda er ítrekuð. Aukið álag vegna áhrifa Covid 19 veiru hefur ekki áhrif á getu stofnunarinnar til að sinna þessari skyldu sinni. Umsækjandi sem hefur verið skráður atvinnulaus í átta eða fjórar vikur hefur ekki fengið ítarlegri kynningu á skilyrðum laganna en sá sem skráður hefur verið atvinnulaus í eina viku. Vinnumálastofnun vekur einnig athygli á að það ætti ekki að leynast neinum sem þiggur greiðslur atvinnuleysisbóta að honum ber að tilkynna til stofnunarinnar þegar hann hefur störf. Þá bendir stofnunin á að Úrskurðarnefnd velferðarmála hefur ekki gert athugasemdir við framangreint verklag við endurskoðun á ákvörðunum stofnunarinnar um viðurlög á grundvelli laganna. Tillaga þessi vekur einnig upp spurningar um jafnræði milli umsækjenda en tveir einstaklingar sem verða uppvísir að sama broti kunna að fá mismunandi meðferð og viðurlög eftir því hvenær þeir sóttu um greiðslur atvinnuleysisbóta.

Ef raunveruleg ástæða væri til að óttast að atvinnuleitendur væru ekki nægjanlega upplýstir um skyldu til að afskrá sig þegar þeir hefja vinnu væri nær að tryggja þá upplýsingagjöf enn frekar í stað þess að „heimila“ bótasvik fyrstu vikunnar sem viðkomandi er skráður atvinnulaus.

Í ljósi alls ofangreinds leggst Vinnumálastofnun gegn því að beiting úrræðisins verði háð tiltekinni tímalengd á atvinnuleysisbótum. Leggur stofnunin því til að ákvæðið hljóði svo:

„Sá sem verður uppvís að því að starfa á innlendum vinnumarkaði á sama tíma og hann fær greiddar atvinnuleysisbætur eða sætir biðtíma eða viðurlögum samkvæmt lögum þessum án þess að hafa tilkynnt Vinnumálastofnun um tilfallandi vinnu skv. 35. gr. a eða að atvinnuleit sé hætt skv.

10. gr. skal ekki eiga rétt á greiðslu atvinnuleysisbóta fyrr en hann hefur starfað a.m.k. sex mánuði á innlendum vinnumarkaði áður en hann sækir aftur um atvinnuleysisbætur. Skal honum jafnframt verða gert að endurgreiða ofgreiddar atvinnuleysisbætur skv. 39. gr.“

Virðingarfyllst,
f.h. Vinnumálastofnunar,

Unnur Sverrisdóttir.